

Centar za ljudska prava - *Documenta* – Centar za suočavanje s prošlošću -
uz podršku programa East East Partnership Beyond Borders

Vukovar, 09. prosinca 2011.

Regionalna suradnja 20 godina nakon napada na Vukovar

U povodu **obilježavanja dvadesete godišnjice napada na Vukovar** a u organizaciji Centra za ljudska prava Zagreb i *Documente* - Centra za suočavanje s prošlošću, u **četvrtak i petak 08. i 09. prosinca 2011. u Vukovaru**, Hotel Lav, održan je skup pod nazivom **Regionalna suradnja – 20 godina nakon napada na Vukovar**.

Sudionici/e rasprave iz **Hrvatske, Slovenije, BiH, Crne Gore, Srbije, Makedonije i sa Kosova** tijekom skupa koji je organiziran u suradnji s Gradom Vukovarem te uz podršku Mreže fondacija Otvoreno društvo govorili su o **društvenim i političkim aspektima rata i poslijeratne obnove Vukovara, političkim perspektivama regionalne suradnje kao i mogućnostima institucionalizacije REKOM-a u post-jugoslavenskim zemljama**.

Maja Hasanbašić iz Centra za ljudska prava pozdravila je skup i naglasila da su se organizatori odlučili organizirati ovaj skup iz dva razloga: kako bi obilježili 20 godina od napada na Vukovar ali i kako bi otvorili i potakli razgovor o dosadašnjoj ali i budućoj regionalnoj suradnji.

Gradonačelnik grada Vukovara **Željko Sabo** zahvalio je organizatorima na organizaciji skupa te je svim sudionicima/cama poželio dobrodošlicu u Vukovar pri tom ocjenivši Inicijativu za REKOM kao dodatak vukovarskog inzistiranja na kažnjavanju svih zločina i otkrivanja istine o nestalima.

Vesna Teršelič iz *Documente* naglasila je da još uvijek nemamo službeni popis ubijenih i stradalih koji bi uključio i činjenice o okolnostima stradanja. Ovaj skup predstavlja prostor za razgovor o Inicijativi za REKOM, regionalnoj suradnji te svemu što nam je potrebno da bi se utvrdile činjenice o svim žrtvama rata jer je danas, 20 godina nakon rata očito da suđenja neće moći dati odgovore na sva pitanja.

O društvenim i političkim aspektima rata i poslijeratne obnove Vukovara govorili su **Predrag Matić**, branitelj i posebni savjetnik Predsjednika RH-a za branitelje, **Mirko Kovačić** iz Vukovra te **Stasa Zajović** iz Žena u Crnom, Beograd. Predrag Matić obratio se skupu video porukom u kojoj je naglasio da su Vukovaru potrebni upravo ovakvi skupovi i rasprave kako bi se konačno napustili 'rovovi '91.' te krenulo u 21. stoljeće. Kako bismo u tome uspjeli neophodni su preduvjeti: definirati tko je bio napadač, tko se branio te tko je bio žrtva. Naglasio je kako moramo saznati sudbinu svih nestalih osoba i pronaći njihove posmrtno ostatke te ih dostojno pokopati kao i naći i primjereno kazniti krivce za počinjenje ratnih zločina.

Mirko Kovačić govorio je o svojim iskustvima po povratku u Vukovar 1998. godine te o razlozima priključivanja Inicijativi za REKOM. Smatra da je naša dužnost da osiguramo da naša djeca i unuci ne moraju kopati po arhivama i dokazivati što se dogodilo. Naša je dužnost prikupiti činjenice o događajima na ovim

prostorima. **Staša Zajović** postavila je pitanje trenutne političke klime u Srbiji kao pretpostavci izgradnje mira. Po njenom viđenju današnja vlast stalno inzistira na odgovornosti drugih te govori samo o vlastitim žrtvama dok nedostaje preuzimanje odgovornosti za počinjena djela. U kontekstu napada na Vukovar Staša Zajović rekla je da je danas u Srbiji prisutna kultura zaborava kao namjerna politička strategija. Navela je da su istraživanja pokazala kako samo 20% ljudi u Srbiji smatra da je počinjen zločin u Vukovaru te kako je prisutno selektivno sjećanje.

O problemima poslijeratne obnove govorile su **Ljiljana Gehrecke** iz Europskog doma, Vukovar te **Ivana Milas** iz Nansen dijalog centra, Osijek. Naglasile su problem odvojenih škola u Vukovaru i posljedicama takvog pristupa koj dodatno produbljuje podjele u lokalnoj (vukovarskoj) zajednici.

O dosadašnjoj regionalnoj suradnji govorili su **Žarko Korać** sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, **Azem Vllasi** iz Prištine, **Amir Kulaglič** iz Srebrenice, te **Peter Kuzmič** sa Evangeosko teološkog fakulteta u Osijeku. Žarko Korać naglasio je kako postoji iskustvo procesa pomirenja, pogotovo nakon II. svjetskog rata, te da su ta iskustva vrlo različita. Osobno je podržao Inicijativu za REKOM jer misli da je iznimno važno sakupiti činjenice i interpretirati ih, te kazniti krivce. Međutim naglasio je kako je Haaški sud učinio više za međunarodno pravo nego za proces pomirenja na ovim prostorima. Proces pomirenja je krenuo dalje i danas je bolje nego što je bilo 2001. ili 1995. ali postavlja se pitanje kriterija po kojima određujemo napredak. Naglasio je da je proces pomirenja asimetričan (ne tiče se svih dijelova regije jednako) te da imamo problem institucionalizirane interpretacije historije te da svatko ostaje u svojoj ekskluzivnoj interpretaciji rata ali što je još problematičnije, i žrtava.

Azem Vllasi naglasio je važnost REKOM-a u utvrđivanju činjenica i brojki o ratovima koji su se dogodili te zločinima koji su počinjeni. Smatra da su brojke bitne ali isto tako naglasio je i važnost saznavanja okolnosti pod kojima su ljudi stradali i bili ubijeni. Naglasio je kako postoji individualna i kolektivna krivica, no kolektivna krivica se ne može odnositi na cijeli narod već na njihove predstavnike, tj. vlast.

Amir Kulaglič rekao je kako se kvaliteta ovih skupova ogleda u debati tijekom koje se ne moramo svi složiti ali važan je prostor koji se otvara za razgovor o problemima. Amir Kulaglič, član KV-a Koalicije za REKOM naglasio je kako je njemu proces suočavanja s prošlošću pomogao da nema mržnju prema drugome i drugačijem jer kad čuje da su i drugi doživjeli slične sudbine može s njima podijeliti tu bol i osjećaje. Smatra da bez regionalnog pristupa nikada nećemo znati istinu o zločinima, pa tako i o zločinu u Srebrenici i to je glavni razlog zašto se priključio inicijativi.

Peter Kuzmič izrazio je žaljenje zbog slabog odaziva Inicijativi za REKOM u Hrvatskoj tijekom kampanje prikupljanja milijun potpisa. Svoju zabrinutost adresirao je na nedovoljni angažman vjerskih zajednica u procesima pomirenja pri tom istaknuvši lošu praksu unutar koje se vlastito nasilje prešućivanjem i zataškavanjem dodatno sakralizira i time onemogućava proces kažnjavanja počinitelja i suosjećanja sa žrtvama "drugih".

U okviru konferencije, 9. prosinca ujutro sudionici/ce su **položili vijenac kod spomenika na Ovčari**, gdje su 1991. godine ubijeni te u masovnu grobnicu zakopani civili i ranjenici iz Vukovarske bolnice.

Drugi dan skupa započeo je izlaganjem članice Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM **Gordane Duvnjak** iz Skopja koja je govorila o makedonsko-albanskom sukobu 2001.godine. Naglasila je kako u Makedoniji još uvijek nema podataka o poginulima s albanske strane, niti svih činjenica o tome što se točno dogodilo, te kako pokušaji organizacija civilnog društva za organiziranjem debate o događajima iz 2001. godine nemaju dodatni poticaj od strane političkih elita.

Govoreći o političkoj perspektivi regionalne suradnje i REKOM-a u post-jugoslavenskim zemljama **Drago Pilsel**, novinar iz Zagreba osvrnuo se na novi sastav hrvatskog parlamenta i izrazio svoju bojazan oko njihove spremnosti za formiranjem REKOM-a jer, kako je rekao, nastupile su demokratske smjene, ali ne i demokratske promjene. Mišljenja je kako je potrebna demitologizacija jednog mračnog doba iz naše prošlosti kako se takve stvari više nikada ne bi ponovile. Ključ za to su moralni imperativi od kojih je naglasio ekumenizam, mir i istinu.

Vehid Šehić iz Foruma građana Tuzle istaknuo je kako je samo jedan narod u Europi imao snage suočiti se sa svojom prošlošću – Nijemci, želeći naglasiti kako nismo jedini narodi koji nemaju hrabrosti suočiti se sa samim

sobom. Pomirenje je stvar individue, a ne sudske odluke. Haaški sud je dao veliki doprinos u procesuiranju ratnih zločina ali to nije dovoljno što se jasno potkrjepljuje činjenicom kako dvije haaške presude za Srebrenicu nisu bile dovoljne da se društvo suoči sa činjenicom genocida koji se dogodio u Srebrenici. Svaka sudska odluka rezultira makar jednom nezadovoljnom stranom, a niti jedna sudska istina ne odgovara apsolutnoj istini i ne odgovara uvijek pravdi.

Tijekom posljednje sesije vukovarskog skupa uvodničari su se osvrnuli na **proces institucionalizacije REKOM-a**.

Tin Gazivoda podsjetio je na statut REKOM-a, ključni element procesa institucionalizacije. Ostaje nam pitanje, naglasio je Gazivoda postoji li politička volja te dovoljna razina samokontrole civilno-društvenih elita za ovaj proces.

Tanja Fajon iz Europskog parlamenta obratila se skupu video porukom u kojoj je pozdravila organiziranje skupa o Inicijativu za REKOM u gradu stradalniku, Vukovaru. Naglasila je da se u zadnje vrijeme u medijima pojavljuju razne optužbe protiv REKOM-a, međutim ona vjeruje da građani i žrtve neće nasjesti na populističke provokacije. Vjeruje da treba dodatno naglasiti ulogu i misiju REKOM-a jer se radi o važnoj inicijativi.

Koča Pavlović, zastupnik u skupštini Crne Gore, upozorio je na moguće zamke u procesu institucionalizacije REKOM-a; zamka da inicijativa za REKOM krene u smjeru političkog posredovanja umjesto izvršenja vlastitih ciljeva definiranih prijedlogom Statuta REKOM-a.

Ivo Komšić se zapitao kako legitimirati sve ono što promovira Nacrt Statut REKOM-a. S prošlošću se moraju sučiti državne institucije, nevladine organizacije, mediji, Haaški sud, vjrske organizacije i, prije svega, obitelji kao mjesta odgoja u mikro sredini, i tamo je to najteže provesti jer se djeca odgajaju za različite istine. Predložio je formiranje neslužbenih parlamentarnih grupa koje bi se bavile ovim temama jer bi na taj način naše akcije dobile pažnju javnosti i legitimitet. Isto tako treba djelovati prema crkvenim institucijama jer smatra da ima ljudi unutar crkvenih organizacija koje će prihvatiti ovaj dijalog. Naglasio je kako nismo nemoćni jer ćemo budućim generacijama ostaviti činjenice a ne politikanstvo.

Slobodan Uzelac smatra da ideja REKOM-a predstavlja onu snagu u našim društvima koja ima budućnost te da ne sumnja da će podrška za REKOM rasti. Institucionalizacija REKOM-a je točka na kojoj moramo vidjeti što i kako dalje.

Štefica Krstić iz Udruge Žrtve Domovinskog rata Osijek tijekom vukovarskog skupa je javno podržala Inicijativu za REKOM i apelirala da se u proces zagovaranja REKOM-a svakako uključe i predstavnici/ce udruga obitelji žrtava, posebice u vezi zagovaranja ubrzanja identifikacije ekshumiranih posmrtnih ostataka.

Documenta – Kuća ljudskih prava, Selska cesta 112c, 10000 Zagreb, www.documenta.hr

Centar za ljudska prava, Kralja Držislava 6, 10000 Zagreb, www.human-rights.hr